

KULP PODISEVAST ÄMBRIST AMMUTAMISEKS: Aet Kukk ja Kai Reinfeldt Inimõiguste Instituudist osutavad neile inimõigustele, mis ühel või teisel põhjusel teemana meie meediasse jõuda ei taha. Fakt on muidugi, et kõike ei jõua, niigi on teabeuputus. Ometi ei tohiks väga olulised asjad infoämbri põhja vajuda.

Meile tundmatu

Infoajastul jõuab meie mobiilse internetiga ühendatud nutiseadmetesse pidev uudistevoog maailmas toimuvast. Ometi toimub meie ümber rohkem, kui Eesti meedia kajastada jõuab või kui Facebookist lugeda suudab. Järgnevalt toome teieni mõned huvitavamad seisad inimõiguste valdkonnast, mis selle aasta esimeses pooles aset leidsid.

Poliitika

Juuli lõpus lükkas ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu (EcoSoC) tagasi Venemaa, Hiina, Pakistani, Aserbaidžaaani ja veel mõne riigi protesti, mis ei lubanud nõukogu liikmeks USA-s baseeruvat rahvusvahelist vaba ajakirjanduse eest seisvat ühendust Committee to Protect Journalists.

Ühendus annab igal aastal välja pressivabaduse raporteid ja tegeleb aktiivselt ajakirjanike vaba väljenduse eest seisemisega rahvusvahelisel areenil ning võitleb nende ajakirjanike eest, kes tegutsevad piirkondades, kus pressivabadust peaaegu polegi.

Erinevaid ühendusi, kes poliitilistel põhjustel nõukogu ukse taga juba aastaid ootavad, on veelgi. Mõne meie naaberriigi tugeva vastuseisu tõttu ootavad juba mõnda aega – siiani tagajärjetult – oma vastuvõttu nõukogusse ka Inimõiguste Instituut ja Fenno-Ugria Sihtasutus.

Feminism

Info- ja kommunikatsioonivahendite levik ja sotsiaalmeedia aitavad aina jõudsamalt kaasa naiste olukorra parandamisele nn kolmandates riikides. Feministlikud liikumised on jõudnud isegi riikidesse nagu Saudi Araabia, kus naised praegu veel isegi autot juhtida ei tohi. Üle maailma võitlevad naised ahistamise ja seksuaalvägivalla vastu, jagades oma lugusid ning tuues välja probleemseid kohti ühiskonnas.

Brasiilia sotsiaalmeedias levivad üleskutsed #MyFirstHarassment ja #IDontDeserveToBeRaped ning välja on töötatud spetsiaalne hädaabinumber (helistada tuleb 180), mis on mõeldud kasutamiseks spetsiaalselt naistele. USA-s, Kanadas, Suurbritannias ja mujal kogub populaarsust sotsiaalmeedia #NoWomanEver, mis huumori kaudu võitleb seksuaalse ahistamise vastu. Venemaal ja Ukrainas on levima hakanud #IAmNotScaredToSpeak, mis julgustab naisi samuti seisma naistevastase vägivalla vastu. Ka ainuüksi teemale tähelepanu tõmbamine on oluline, sest paljudes riikides on seksuaalne ahistamine ja koduvägivald valdavalt veel tabuteemad.

Rassid ja põlvkonnad

USA-s on sel aastal eriti teravalt esile tõusnud rassivägivalla teemad, mis on tihedalt seotud ka relvavägivallaga. Liikumine Black Lives Matter toob välja kitsaskohti USA igapäevaelus, kus olemata seadustest ei ole rassiline diskrimineerimine täielikult veel kuhugi kadunud.

Mustanahaliste õiguste eest seisjad on aga põlvkonniti lõhestunud. Vanemad inimesed, kes võrdsete õiguste eest seaduse ees võitlesid, heidavad noortele ette, et neil pole konkreetseid nõudmisi, mida noored tahaks, et USA-s muutuks. Erinevalt vanematest põlvkondadest, kes rassilist segregatsiooni on ise kogenud, on tänased noored sirgunud täiskasvanuks ajal, mil mustanahaline mees on USA president ning kõik paistab näiliselt korras olevat. Selle võrra on politseivägivald

mõjutanud tugevamalt just nooremaid põlvkondi – usutakse, et rassiprobleemid on muutunud osaks ajaloost.

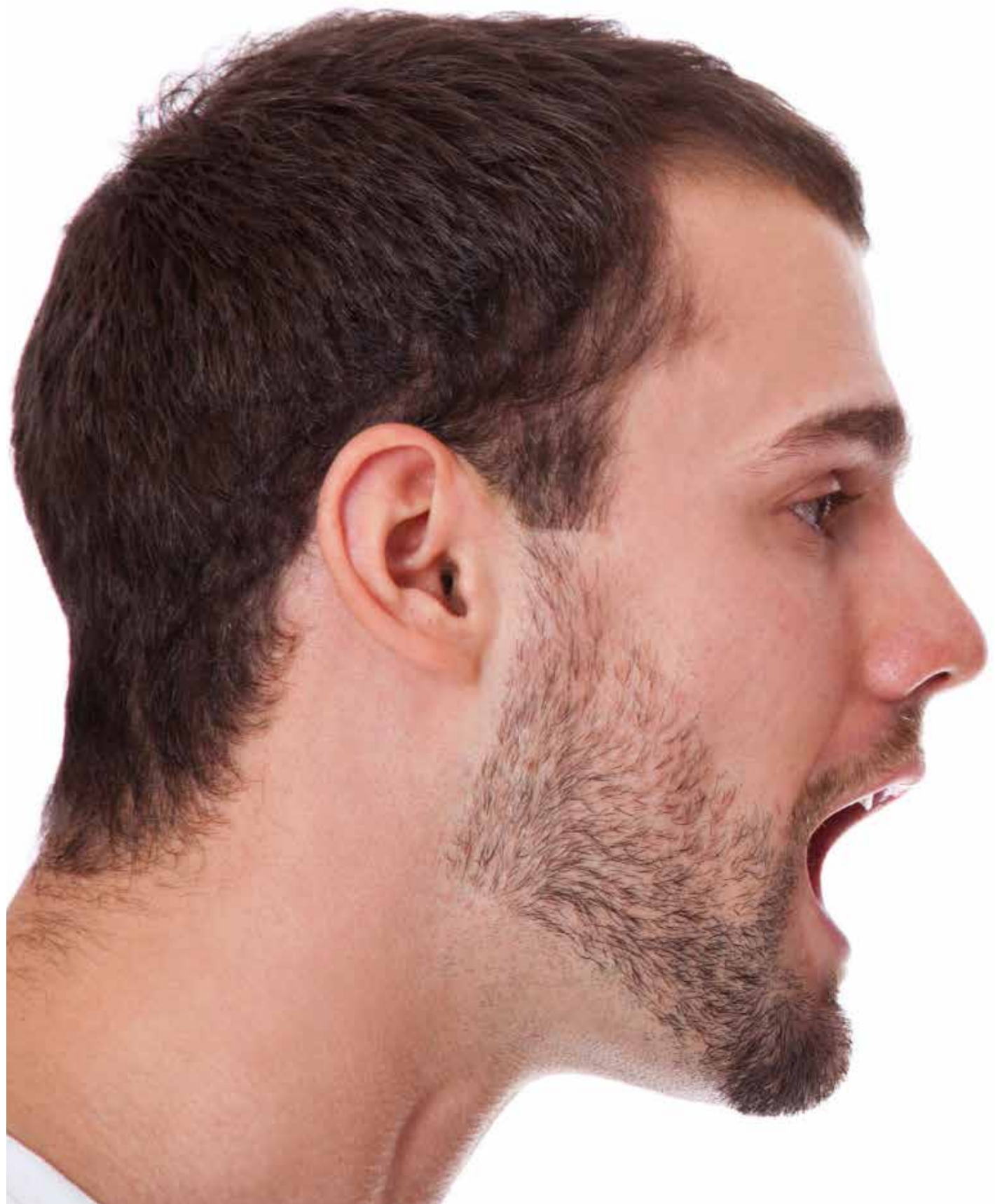
Donald Trumpi tõusmisega Vabariikliku Partei esinumbriks presidendivalimistel on rassiprobleemid laienenud ka mehhiklastele, kelle ette mees suurt müüri lubab ehitada.

Lapsed

Juuli algul astus tagasi Venemaa laste õiguste volinik, kelle ümber on juba aastaid mitmeid

skandaale olnud. 2015. aastal näiteks jõudis tema lauale juhtum, kus 17-aastast Tšetšeenia tüdrukut sunniti abielluma 50-aastase juba abielus mehega. Volinik ei võtnud teemat menetlusse ning põhjendas seda sellega, et “mõnes Venemaa piirkonnas on varased abielud vajalikud, kuna neis kohtades “näritsivad” naised juba 27. eluaastaks ning ei näe enam head välja.”

Põhjus, miks mees nüüd tagasi astus, oli aga tervituseks lausunud kommentaar kohtumisel

id inimõigused?

Karjala lastelaagri paadiõnnetuses ellujääjatega, kus tormisel järvel uppus 14 last. Ellujäänud lastega kohtudes alustas volinik juttu lausega "Kuidas siis ujumine oli?". Pärast 155 000 allkirjaga petitsiooni tema ametist vabastamiseks astus volinik tagasi.

Elu konfliktitsoonides

Endist viisi on maailmas riike, kus konfliktiolukorras värvatakse sõjalistesse grupeeringutesse ka lapsi. Üle maailma arvatakse olevat rohkem

kui 300 000 lapssõdurit. Kuigi rahvusvaheliste organisatsioonide sekkumise ning hariduse omandamise võimaluste tõttu on nende arv languses, on lisaks laste sel moel ärakasutamisele kerkinud uus probleem: omavahel sõdivad osapooled teavad lapssõdureid oodata ning nii võetakse kinni ja hoitakse ebainimlikes tingimustes kinni lapsi, keda kahtlustatakse vastaspoole eest sõdimises. Vangi on langenud ka neid lapsi, kes sõjategevusega kuidagi seotud ei ole ning on ka neid, kes ilma igasuguse süüdimõistmise ning

juriidilise abita on pidanud kongis veetma rohkem kui aasta.

Kui sõduriteks värvatakse enamasti poisslapsi ja tihti käiakse värbamistööd tegemas koolides, siis tüdrukuid vangistatakse ning hoitakse seksuaalorjuses. Samalad uudis kohutas maailma meediat ka selle aasta märtsis, kui selgus, et Lõuna-Sudaan, kes oma sõduritele palka ei jaksa maksta, lubab neil tasuta karistamatult vägistada nii palju naisi, kui sõdurid soovivad. ÜRO raportite kohaselt ei ole enamik relvakonfliktides hukkunud Lõuna-Sudaani tsiviilelanikke elu kaotanud tulevahetusse sattudes, vaid valitsusväed on neid ka teadlikult tapnud.

Sõnavabadus

Euroopas on juba aastaid arutelu all, kas prohvet Muhamedist teha karikatuure või mitte, kas on olulisem sõnavabadus või õigus mitte solvatud saada. Nüüd on aga Quebeci Inimõiguste Tribunal Kanadas otsustanud, et inimese üle võib nalja visata vaid juhul, kui tal ei ole invaliidsust.

Mõned aastad tagasi sai linnas tuntuks noor füüsilise puudega mees, kellele meeldis laulda, kuid kes paljude meelet kõige parem laulja siiski polnud. Poiss sai laulda Kanada hümnit ja Rahvusliku Jäähoki Liiga mängul, on laulnud paavstile ning esinenud koos Celine Dioniga. Koomik, kes viskas nalja paljude kuulsuste üle, väitis, et poiss sai selliste võimaluste osaliseks mitte tänu lauluoskusele, vaid seetõttu, et inimestel oli tast kahju. Püstijalakoomikule omaseks olid naljad oluliselt võrtsikamad kui siin kirjeldatud ning Kanada kohus otsustas koomikult poisi kasuks valuraha välja nõuda. Tegu oli aga otsusega, millega mitmed asjaosalised ei ole sugugi rahul ning kritiseeritakse seda, kuna paljude sõnul viitab see selgelt sõnavabaduse piiramisele.

Tribunalile heidetakse ette, et see peaks olema diskrimineerivate tegude vastu, mitte määrama trahve sõnade eest. Viimase puhul tuuakse välja, et Kanada seadused solvava kõne eest karistusi ette ei näe, küll aga tegude eest.

Lisaks viitavad otsuse kriitikud sellele, et tegemist ei olnud puudega inimese diskrimineerimisega – koomik viskas võrdselt halba nalja kõigi üle, kes tema nalja objektiks sattusid. Loomulikult on ka neid, kes leiavad, et tribunal tegi õige otsuse.

Arutelu on Quebecis läinud omajagu tuliseks, peamiseks küsimuseks on osutunud: kust läheb sõnavabaduse piir?

2016. aasta esimese poole kokkuvõtteks

2016. aasta esimese poole kokkuvõtteks võib öelda, et inimõiguste tagamisel on veel arenguruumi, kuigi üldine olukord maailmas muutub tasapisi paremaks. Kui nn arenguriikides näeme kohati päris kiiret olukorra paranemist, siis lääne ühiskond on jõudnud olukorda, kus tekib aina rohkem küsimusi inimõiguste rakendamisel igapäevaelus ja nende käsitlemisel mitte ainult väärtusena.

On tekkinud vastasseisud nagu väljendusvabadus vs õigus isikupuutumatusel, sõnavabadus vs vihakõne, õigus turvalisusele ja julgeolekule vs õigus privaatsusele.

Igal juhul on inimõiguste maailmas olnud sündmusterohke esimene poolaasta. Teine pool töötab tulla samaväärne. ✕

